

Sveriges Folktandvårdsförening
Gunilla Swanholm
gunilla.swanholm@regionuppsala.se

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar gällande SOU 2023:10 "Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter"

Sammanfattning

Föreningen är positiv till flera av förslagen i delbetänkandet, särskilt de som syftar till att öka medvetenheten om, och stödet till, våldsutsattas tandhälsa samt att skapa ett samarbete mellan tandvård och övriga vårdinstanser för dessa patientgrupper. Föreningen ser även positivt på förslaget till reform och att tandvård till denna patientgrupp ska erbjudas till hälso- och sjukvårdsavgift.

Föreningen ser följande risker och har invändningar mot förslaget avseende följande punkter:

- Begränsade möjligheter att genomföra förslaget mot bakgrund av brist på tillräckliga ekonomiska och personella resurser inom svensk tandvård.
- Undanträngningseffekter på annan prioriterad vård, mot bakgrund av brist på tillräckliga ekonomiska och personella resurser inom svensk tandvård.
- Skillnader i tolkning och därigenom risk för ojämlik vård i landet.
- Otydlighet när det gäller gränsdragning av vilken tandvård som ska omfattas och vilka underlag som krävs. Det framstår inte som rimligt att tandvården ska kunna hantera oklara juridiska bedömningar.
- Svårigheter för en enskild behandlare att avgöra om en skada är framkallad av våld i nära relation, eller sådan som beskrivs i utredningen, och då särskilt skador som patienten beskriver har tillfogats långt tidigare.
- Omfattande administration för vårdpersonal i form av utredningar, dokumentation och handläggning av förhandsbedömningar.
- För kort införandetid. För att uppnå avsedd effekt krävs stödverktyg och gedigen kompetensutveckling, framtagande och införande av vårdflöden samt utveckling av journal- och försäkringskassesystem. Detta kan förmodas ta betydligt mer tid än den som är beräknad i utredningen.

Kommentarer till de enskilda sektionerna:

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen

Föreningen ställer sig bakom förslaget om ändring i tandvårdslagen (1985:125).

1.2 Förslag till förordning om ändring i tandvårdsförordningen (1998:1338)

Föreningen ser positivt på förslaget till ändring i tandvårdsförordningen. Meningen ”när övervägande skäl talar för att skadan orsakats av att patienten utsatts för våld” kan dock leda till en otydlighet vid bedömning av orsak till skada.

3. Det svenska tandvårdssystemet

3 Generellt

Föreningen stödjer en ändring av tandvårdslagen för att möjliggöra ekonomisk kompensation för tandvård till våldsdrabbade individer.

4. Våldsutsatthet och tandvårdsbehov

4.5.5 Tandvårdsbehov orsakat av psykiskt trauma efter våld

Föreningen ställer sig tveksam till hur tandvården ska kunna bedöma och härleda orofaciala skador som uppkommit på grund av psykiskt trauma, inte minst om detta tillfogats långt tillbaka i tiden.

5. Tandvårdens arbete med våldsutsatthet

5.3 Utvärderingens utvärderande analys

Föreningen är positiv till ett ökat samarbete med andra aktörer, vilket ses som en nödvändighet för att lyckas med uppdraget. Detta förutsätter att andra vårdaktörer informeras och att ansvar om att bistå tandvården vid upptäckt av våld i nära relationer läggs in i riktlinjer och vårdförlopp.

5.4 Utredningens bedömning

Föreningen anser inte att tandvården ska omfattas av samma skyldigheter att dokumentera skador på övriga kroppen och att utreda våldsutsatthet som övrig hälso- och sjukvård, då dessa skador ligger utanför tandvårdens kompetensområde.

Tandvården bör i sådana fall hänvisa patienten vidare till exempelvis multiprofessionellt team inom regionen som har kunskap och kompetens för att dokumentera, utreda och ge rätt omhändertagande till våldsutsatta.

Föreningen är i grunden positivt inställd till att frågor om våldsutsatthet ställs generellt, men det finns en oro över att ökad undersökningstid påverkar kvaliteten i övriga undersökningsmoment och/eller ekonomiskt utfall och ytterst patientens, eller regionernas, kostnader. Det finns också synpunkter på att ställa frågan till alla och att barn under 18 år samt patienter med bristande kognitiv förmåga bör undantas.

Föreningen instämmer i analysen att det finns ett betydande utbildningsbehov om våldsutsatthet bland tandvårdens personal. Detta kommer kräva ökade resurser och innebära en ökad kostnad för vårdgivarna.

Föreningen ser stora fördelar med en ökad samverkan med direkta kontaktvägar till övrig hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och frivilligorganisationer, men ser svårigheter i hur denna direktkontakt ska fungera i praktiken.

Folktandvården kan idag i många regioner **inte** tillgodose behovet av akut tandvård, barntandvård och vård till prioriterade grupper (NSF). Många vuxna patienter med behov av sjukdomsbehandling avseende karies och/eller parodontit eller rehabiliterande tandvård kan inte erbjudas detta. Hur ska dessa individers behov vägas mot de våldsutsattas? Här riskerar utredningens förslag att leda till undanträngningseffekter mot politiskt prioriterade patientgrupper inom Folktandvårdens grunduppdrag.

6. Våldsutsatta patienters ersättning för stora tandvårdskostnader

6.11. Utredningens bedömningar och förslag

Föreningen stödjer ambitionen att sänka kostnaderna för tandvård för våldsutsatta men ser risker med utredningens förslag, då särskild kompetens utöver den odontologiska bedöms krävas vid bedömning av vem som är berättigad till stöd utifrån förslaget om att såväl gruppstillhörighet som orsak till våld är kopplat till berättigandet av stöd. Föreningen anser inte att tandvården kan användas för att utreda om våld förekommit samt orsak till våld. Det faller utanför tandvårdens kompetensområde och bedöms bli rättsosäkert.

För att säkra en vård på lika villkor, krävs kalibreringsverktyg. Föreningen ser ett behov av att ett nationellt, gemensamt beslutsstöd tas fram innan förslaget genomförs. Det kommer annars att vara mycket svårt för tandvården att avgöra hur skadorna uppstått och att skilja dessa från annat trauma.

Som utredningen bekräftar så kan många former av våld innebära orofaciella skador och/eller stora behandlingsbehov och föreningen ser därför att det är negativt att enbart fysiskt våld kan innebära rätt till tandvårdsstödet. Personer utsatta för exempelvis uppsåtlig försummelse, omvårdnadsbrist, allvarlig omsorgssvikt, ekonomiskt våld eller andra typer av våld får ofta ett kraftigt ökat tandvårdsbehov.

Begreppen adekvat kausalitet och i rimlig närtid är begrepp som inte ger tillräcklig vägledning för tandvården.

Skrivningen ”beviskravet inte ska ställas alltför högt” är svårtolkad. Föreningen bedömer att det i dagsläget saknas tillräcklig kompetens för att hantera dessa oklara juridiska bedömningar.

Begreppet ”andra könsrelaterade våldshandlingar” är otydligt och behöver därför utvecklas.

En betydande oro finns att krav på dokumentation, utredning, förhandsbedömning och bedömning av retroaktiva krav på ersättning riskerar att öka den administrativa bördan på såväl enskilda behandlare som regionernas beställarenheter. Ökad administration tränger undan tandvårdstid och begränsar tillgängligheten till tandvård för andra grupper.

Föreningen ser en risk då en stor andel av patientfallen kommer att behöva behandlas med akuta åtgärder innan en förhandsbedömning kan utföras, vilket skapar osäkerhet i ersättningsfrågan.

7. Finansieringsförslag, kostnadsberäkningar och övriga konsekvenser

Föreningen ser att viss vård kommer utföras inom specialisttandvården, vilket innebär en ökad kostnad mot det framräknade förslaget.

Föreningen anser att det kommer att krävas en lång implementeringsperiod och att det därigenom är det osäkert om omfattning och kostnader kommer att kunna utvärderas efter så kort tid som två år.

Det är positivt att utredningen föreslår en tillförsel av 5 miljoner kronor årligen för att fler patienter ska kunna erbjudas behandling vid tandvårdsrädsla, men dessa medel borde även kunna gå till bettfysiologiska behandlingar då dessa kan vara relaterade till våldsutsatthet.

9 Författningskommentarer

Föreningen önskar en tydligare utformning av lagförslag, speciellt andra stycket, sid 218, 3§: *“Tandvård som är ett led i behandling av psykisk sjukdom på grund av sådant våld som nämns i de nya punkterna kan således omfattas av paragrafen, trots att skadorna som tandvården avser inte har uppstått till direkt följd av våldet”*. Det finns ett behov av exempel på vad detta kan innebära.

För Sveriges Folktandvårdsförening

Gunilla Swanholm
Ordförande